

VONI

Leto III.

List 8.

NA DUNAJI 15. APRILA 1877.

SAMOTAR.

3.

Spomin, spomin! — Za mano, vse za mano!
Spomina iznebiti ni se moči;
S teboj kot senca hodi neprestano,
Do groba se od tebe on ne loči:
Na ladijo skrivaj je šel z menoj,
Otel se iz nevihte je grozeče.

Pogled ga zbudil tice je valeče;
Podobe žive pred oči mi vodi.
Oj leta vé otročja, leta sreče,
Edine, ki človeku se prisodi!
A predno se zavé, izgine mu, —
Zavest nesreči pot odpré široko!

Nič ni nam previsoko, pregloboko,
Človeku vse mogoče je doseči;
Samó gorjé mu, če s prederzno roko
Steguje hrepenč po zorni sreči:
A dvakrat mu gorjé, če méni slep,
Da je objel jo z željnimi rokami!

Strašán z višine pad ga v breznu zdrami,
Iz sanj zbudí se s kervavečo glávo;
Prepozno z grenkimi spozná solzámi
Človeštva neprestopno mu postavó:
Da je po sreči hrepeneti greh,
Ki zanj se človek pokoriti mora.

Jaz tudi sem pregrešil se; — pokora
Za grehom brez pomude je sledila;
Da ni na zemlji srečnemu prostora,
Izkušnja bridka me je izučila.
Preostra meni se pokora zdi,
Predrago bilo pravo je spoznanje!

Da srečo že deržim, dejál sem — sanje!
Iz njih me z viška je zbudila strela;
V spominu še me stresa trepetanje,
In spet mi rana je zakervavéla.
Nazaj, nazaj obrača se okó
In sólze mi rošijo lica vela! —

B. M.

LEPA YIDA.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

Ko je Alberto s to mislijo dalje koračil, sreča ga mlad znanec, ki ga že od daleč z vzklikom pozdravi in vpraša, kam gre. Ne dobivši odločnega odgovora, počne z njim stopati in vpraša prisiljivo.

„Ne da bi šel k svoji ljubici, kaj? Je li res, da imaš zopet nekaj čisto novega, skritega, lepega?“

„In kaj bi bilo, ko bi bilo res“, odgovori oni.

„Nič, nič! Le presrečen človek si ti, ko ti veselje nikedar ne poide in se ti vse posreči. Za Boga, da ne vem, kaj imajo in vidijo ženske na tebi; res si čeden dečko, nič ti ni reči, ali mi drugi smo vendar tudi ravnih kosti in obrazov, ravno tudi nimamo taci, da bi jih pes oblajal, a jaz se trudim zastoj, tebi pa vse samo priletava. Ti si srečen, Alberto, ne li? Glej, prijatelji ti moramo to dopovedati, sicer bi morda ne vedel takó na tanko in to bi bilo škoda“.

„Ko bi ti vedel, kakó bi ti jaz ta hip vso svojo srečo sè ženskimi rad na vrat obesil in pobegnil od tebe?“ reče Alberto potert.

„Oho, kaj pa je? povedaj no, nekaj te peče. Ali se prepirata? Ali je nezvesta? Povej bratec, odpri mi svojo dušo in moder svèt ti je od mene gotov, svèt in pomoč, če le hočeš in če le morem“.

„Ne moreš, menda. Vendar pojdi, popijeva čašo vina, da vidim, kaj mi moreš svetovati“.

Stopita v pivnico in tam sedeta v poseben oddelek pri oknu, narejen za dva posamezna gosta, kakor se po redkem nahajajo še vedno v italijanskih vinskih pivnicah.

„Neko žensko imam, lepa kot pomlad, ali vendar sit sem je skoraj. Daj mi svèt, kakó bi se je z lépa znebil“, reče Alberto in se leno z glavo nasloni na svoje dlani.

„Lepa je, praviš?“ vpraša oni hlastno in preko obraza zažari. Alberto se nesramno zasmije, pa reče, uganivši misli vrednega prijatelja:

„Meni se zdi, da se motiš. Nič kaj navadnega ni, nič lahkega, temuč težko in s trudom pridobljeno. Skoraj bi bil utonil tisto noč, ko sem jo dobil, prej sem bil pa v opasnosti, da me psi raztergajo. Vidiš in vendar sem se je že naveličal“.

„Ali povej, razloži malo to več. Kje jo imaš? Kje si jo dobil? Kje bi bil utonil? Kakoršni psi? Vraga, kedó te more razumeti? Govori jasneje. Ti si zopet nekje eno odpeljal, ne?“

„Onkraj morja“.

„Takó daleč? No, kaj potem? Vendar od tam ne bode nihče

po njo hodil, če si je pa sit, e, potem jo pošlji domov. Devica ali žena?"

"Žena".

"Tem bolje. Če je še lepa, vzame jo mož onkraj Adrije gotovo rad nazaj, ali pa nerad. Pošlji jo, pa bo; samo da prej jo bodeš poštenemu prijatelju vsaj pokazal, drugače smemo misliti, da je tvoja hvala le prikrivanje slabega okusa".

"Ko bi ti njenega moža poznal, vedel bi, da s pošiljanjem domov tu ne gre. Če zvé, da je pri meni bila, ubije njo in mene".

"Potem se je pa že treba ogibati. Kajti, da bi zaradi ženske prezgodaj pod travo prišli, zato smo predobri, dejal bi", govori vredni tovariš, ter lije vino v gerlo. "Kaj pa meni, oni srečni mož, kateremu si sladko polovico izvabil iz gnezda, kam da je šla, k spovedi v Rim, ali kam?"

"Skerbel sem sicer za zazširjenje govorice, da so jo morski razbojniki odveli. Ali neki prokleti pop, brat njegov, je bil že dvakrat tukaj in je hodil takó sumnjivo okolo mene, da sem se ga bal. Danes pa je začel že tudi moj oče sumnjati, takó da sem res v veliki zadregi. Iznebiti se je moram. A težko jo bom pogrešal, navadil sem se je".

"Eno ali drugo. Najprvo pa je treba, da mi jo pokažeš", reče oni.

"Pojdi z menoj".

"A ne zastonj".

"Plačeval te ne bodem".

"Če si pa jaz sè svojo znano ljubeznjivostjo sam plačilo pridobim, ne bodeš branil vzeti mi ga, kaj?"

Oba se surovo zasmejeta.

"Bodeš videl, ženska je res lepa. Jaz sem bil prej prav zares zaljubljen v njo in zdí se mi, da sem nekoliko še, da si ravno me je s tem najbolj ozdravila, da zmirom o svojem otroku govori. Dobro je res, da ni razumela takó dobiti me in deržati, kakor vem, da bi me bila mogla".

"Dolgo vendar nobena".

"Ta pač. Ali da jo vidiš! Pojdi z menoj, samo previden bodi, jezik pazi, kajti neumna ni, drugič se ji bode pa čudno zdelo, kakó da si z menoj prišel. Lagati znaš menda še?"

"Izverstno".

"Jaz ti dajem vse pravice, samo da jih moraš sam izvajati si, razumeješ?"

"Dobro", reče oni, popije vino in oba čestita rojaka vstaneta, zapustita kerčmo in se posedeta v isto gondolo. Alberto ukaže vozniku veslati v oni vodotoč, kjer smo v prejšnjem poglavji našli Vido z njim.

(Dalje prih.)

PROPADU NRAVNOSTI ZA RIMSKIH CESARJEV.

Spisal Fr. Wiesthaler.

(Konec.)

Kader nastopi za boga, vselej se mu javno napravijo primerne molitve in daritve. S posebnimi stroji gromu nasproti germi in blisku nasproti bliska in se celo s tem baha, da občuje z neumerjočimi bogovi. Nekedaj vpraša Vitellija, ali ne vidi boginje Lune v njegovem naročji. Vprašan upre sramežljivo oči v tla in odgovori ravno takó zvito, kakor lizljivo: „Le vam bogovom, o gospodar! je dovoljeno, da vidite drug drugega“. Ko nekedaj z visokega odra kot Juppiter graja, jame se neki Galec, ki ga je bil delj časa opazoval, glasno smejati. Kaligula ga pokliče pred sebe in vpraša: „Veš-li, kedó da sem?“ „Največi norec“, je bil kratki odgovor. Vendar se ní možu nič žalega storilo, ker je bil ubog čevljar. Samega sebe imenuje ta cesar: „Juppiter Latialis“, ter si izvoli svojo ženo Caesonijo, Klavdija in najpremožniše Rimljane za svoje svečenike, a vsak mu mora za to čest poltretji milijon denarov (blizo 1 milj. gold.) plačati. Na zadnje postane sam svoj svečenik, ter si izbere za kolego svojega konja „Incitata“, kateremu je tudi konzulsko dostojništvo podeliti nameraval, in gotovo bi bil ta namen izvršil, ako bi ne bila Cassius Chaerea in Cornelius Sabinus prej njegóve norosti pokončala (Dio LIX. 26. in sl.).

Nič boljšega nimam o tej zadevi o Neronu poročati. Tudi on se véde deloma kot čeznaravno bitje, deloma pa še svoje človeške in cesarske česti varovati ne umeje. Po noči se klati v šušnjiški obleki po slabih kerčmah in hotniških hišah, napada sè svojim spremstvom moške in ženske, pretepa se in je mnogokrat sam hudo tepen. In glej! v svoji velikodušnosti se še ne maščuje po dnevi nad takimi, katerih pestí je moral po noči čutiti, a samo če ga res ne izpoznajo, ali pa nočejo izpoznati. Smert pa vsakemu, kedor pokaže, da vé, koga ima pred seboj. Pri takem ponočnem tepežu se je bil enkrat z njim neki Montanus iz senatorskega stanú sprijel in ga izpoznavši odpuščanja prosil. Za to je bil revež prisiljen umreti. Isti cesar pospešuje tudi razuzdanost drugih s tem, da jih nikedar ne kaznuje, pač pa večkrat bogato obdari. Nič ga n. pr. ne mika bolje, nego tepeži, ki nastajajo v glediščih zaradi tega ali onega igralca. Prizore te verste gleda z velikim veseljem ali javno, ali pa iz kakega skrivnega kota (Tac. Annal. XIII. 25.).

Za tako ničvredno početje si pač rimski cesarji po smerti niso mogli lepšega priznanja od svojih podložnikov želeti, kakor je bila apotheosa, ali poboženje. Bolje gotovo ní moglo Rimljanstvo svojim umerlim zatiralcem hvaležnosti izkazati, kakor da jih je po senatovem sklepu, ali na ukaz cesarja naslednika slovesno med bogove razverstilo. Sedem dni je ležalo cesarsko truplo na slonokostenem

odru v palači; potem so ga senatorji in vitezi dvignili, ter na forum in od tod na Martovo polje nesli, kjer je bila lepo okinčana in z dišečimi vonjavami pokajena germada pripravljena. Ko se je truplo na njo položilo, prižge cesar naslednik germado, z visokega odra pa se kvišku dvigne orel, ki nese po ljudskem menenji cesarsko dušo med bogove. Umerli zadobi priimek „divus“ in stavljajo se mu povsodi svetišča, v katerih za to ustanovljeni svečeniki njegovo božanstvo z molitvami in daritvami česté.

Ní-li narod, ki je svojo čest takó zametaval, res zazlužil cesarjev, kakoršne je imel?

NAJBIDKEJŠA NESREČA.

Ko dva se ljubita goréče,
Da drug, prestrásto hrepenéče
S poslédnjo mislijo gorkó
Obima družega samó;
Ko našla bi se rada,
In veselila se zakláda
Ljubezni, njima ki rodila
Nevgasna v serci je čutila —
A zdaj, upógnena osódi,
Brezúp razdruža ju povsódi,
Da si neznana ter moléé
Tajita i v očéh solzé:
To sta človeka vseh najbolj terpeča,
To najbridkejša tukaj je nesreča.

Lujza Pesjakova.

BOJ OTAKARJA II. Z RUDOLFOM I.

Spisal Fr. Šuklje.

Kraljevstvo češko, po svojem naravnem bogastvu in po pridnosti, nadarjenosti in omiki svojih sinov najkrasnejši, da si ravno čisto prezirani biser avstrijske krone, po svoji legi pravo serce evropsko, bilo je v svoji slavni zgodovini že dvakrat blizo do tega, da postane središče in jedro slovanske velemoči, mogočno ukazujoč od obal baltiskega morja do sinje Adrije in cvetoče lombardiške ravnine. To je bilo namreč v 13. stoletji, ko je na Češkem vladal Premisel Otakar II. (1253—1278) in v 14., ko je Karol I. (IV.) (1346—1378) iz rodbine luksenburške podedovani, češki kroni pridružil znamenje svetovne oblasti, bliščečo krono rimskih cesarjev.

Morda se mi bode očitalo, ako v „Zvonu“ na kratko popisujem srečo in pad Otakarja II., da razlagam v lepoznavskem listu strogo

znanstveno tvarino, ter takó grešim zoper „Zvonova“ načela. Todà pomisli naj čestiti bralec, da je življenje prozajčno in suhoparno samo v svoji vsakodanjosti, v svojih nižinah; ako se pa povzdignemo na stališče zgodovinarja, ter iz njega vidimo, kakó ginejo slavni junaki, propadajo mogočni narodi, spoznavali bomo, da je realno življenje ob enem največa poezija in da celo najslavnejši dramatik, ne Shakespeare ne Goethe niso vstvarili takó tragičnih, serce pretresujočih prizorov, kakor jih nam na vsaki strani podaje vesoljna zgodovina. Sicer pa imà junak, o katerem nam je govoriti, Otakar II. tudi nam Slovencem posebno važnost, kajti mi ga imenujemo svojega zadnjega slovanskega vladarja in sreča habsburška je zasiljala še le v tem trenutku, ko je v gostih sovražnih oblacih utonula zvezda čeških Premislidov!

Sredi 13. stoletja, ko je Premisel (nemško ime Otakar pridejal si je kasneje, pridobilši avstrijske dežele), sin češkega kralja Václava I., pričel svoje politično delovanje, bile so splošne razmere kaj ugodne razširjevanju češke države. Zopet sta se bili sperli oni verhovni oblasti, kateri sta po srednjeveških nazorih imeli nalogo vladati vse človečanstvo, rimski papež in rimski cesar. Ono vekovito nasprotje hijerarhične cerkve do države izraževalo se je takrat v boji genijalnega Friderika II. z energičnimi zavednimi papeži Gregorjem IX. in Inocencijem IV. Zmagala je duševna sila, „beseda“ je bila močnejša od „meča“, zlasti ker so jo podpirala, da si ravno iz povsem različnih nagibov, svobodoljubna italijanska mesta in sebični izprijeni nemški knezi. Ko je bil Friderik II. l. 1250. v Ferentinu v južni Italiji sklenil svoje življenje „od svojega časa nerazumljen kakor večina velikih mož, zapuščen in v tragični samoti“ (Gregorovius, *Gesch. der Stadt Rom im Mittelalter*, V. 258) izgine na veke blesk in moč nemškega cesarstva, prej takó nevarnega sosednim narodom, zlasti pa Čehom in drugim Slovanom. V razdvojeni, nesložni Nemčiji vlada do l. 1256. Viljem holandski brez prave moči, od mnogih zasmehovan kot „farski kralj;“ po njegovi smerti pa ponujajo nemški knezi, katerim je takrat pripadala volilna pravica, kraljevo čast kakor teržno blago največ plačajočemu, ter se na zadnje razcepijo na dve stranki, od katerih je ena Angleža Riharda Kornwaleskega, druga pa kralja Alfonza X. kastiljskega posadila na kraljevski prestol. Sedaj nastopi ona žalostna doba nemške zgodovine, „die kaiserlose, die schreckliche Zeit“, katero navadno imenujemo „interregnum“. Posebno slabe bile so tedaj razmere v onih lepih pokrajinah, v katerih je preje takó mogočno in razumno gospodarila babenberška dinastija. Ko je le-ta s Friderikom „bojevitim“ pomerila 15. junija 1246, so dežele Avstrija, Stirsko in Kranjsko brez gospodarja in razskosane v stranko gibelinsko in velfsko. davijo in moré se med seboj nesrečni prebivalci v pogubljenih, kervavih bojih. Ni čuda tedaj, da se je češki kraljevič Premisel, od narave bogato obdarovan z vsemi dobremu vladarju potrebnimi lastnostmi, pazno oziral na babenberško zapuščino, ter slabost nemške države in anarhijo v Avstriji v to porabil,

da se polasti zanemarjenih in po močnem vladarji hrepenečih dežel. Opiral se je pri tem podjetji na mnogoverstne pripomočke češke države in na podporo in prijateljstvo papežev, katerim je bil vsêkedar udan priverženec.

Kar je Premisel Otakar nameraval, dosegel je tudi, da si ravno le z velikim trudom in po hudem boji. Na Avstrijskem ga priznajo za vladarja že l. 1251. in 11. febr. l. 1252. poroči se dva in dvajsetletni češki kraljevič s postarno, šest in štiridesetletno Marjeto, sestro zadnjega babenberskega vojvode, da bi si pridobil tudi nekoliko dedinske pravice; Stirsko pa je rešil še le 1260. Madjarov, ki so se bili te dežele polastili. Ko je potem l. 1269. umerl koroški vojvoda Ulrik Sponheimski, zapusti on svojo deželo sorodnemu Otakarju in takó pride tudi Koroška in velik del Kranjske pod oblast češkega kralja. Ako temu še pristavimo, da je Otakar svoji državi pridobil Pordenone na Furlanskem, da ga je več italijanskih mest (n. pr. Verona) izbralo za varuha, da je dvakrat križansko vojsko vodil zoper takrat še paganske Pruse in takó tudi v severnih deželah do baltiškega morja izreden upliv si pridobil — moramo v istini reči, da je segala Otakarjeva oblast od jadranskega do baltiškega morja!

Vendar ako imenujemo Otakarja slavnega vladarja, ne oziramo se toliko na bojne laborike, ne na število dežel po njem pridobljenih, ne na mnogobrojne boje, v katerih je na čelu težko oboroženih konjikov premagal svoje protivnike. Oziramo se bolj na razumni pametni način, po katerem je on v temni srednjeveški dobi prava bela vrana, po zdravih političnih načelih vladal svoje dežele. Palacky sicer gotovo preveč terdi, ko ga (v češki zgodovini II. a. 282) imenuje „največega političnega reformatorja srednjeveškega“, ali vsak nepristransko sodeči zgodovinar mora priznavati, da je za Otakarja po vseh njegovih deželah veljala postava in pravica, širilo se bogastvo in omika.

(Dalje prih.)

L E P A N Í!

Spisal I v a n z V e r h a.

Sila pust zimski dan je. Debel sneg leži po mestnih strehah. Kaj leno se je davi delal dan: ob osmih je bilo še mračno in proti enajstim se vlači še ob zemlji lena siva megla in ivje se obeša ob drevji in ob laseh in obervih.

Pri Zamretovih so ravno kar vstali; pozno, malo po dveh po polnoči so bili prišli domóv. — Pa kaj, da Zamretove Milice danes ni nikjer in slišati? Tiha, molčeča sedi pri kurjenem kaminu. Drugekrati je moralo vse na noge, kader je ona vstala. Pela je po sobah in se smejala, da je zvenelo po njih od enega konca do družega in

naj sta bila oče ali mati še takó slabe volje, sukala se je okrog nju takó dolgo in se jima prilizovala, da so naposled tudi njima ušle ustnice na smeh.

Danes pa je tiha in žalostna, takó žalostna! Vse je proč!

Ena sama noč ji je vzela vso srečo.

Gradove svitile zida si v oblake,

Zelene trate stavi si v puščave,

pa kar prihruje burja okrog svetlih vogalov, ter zmeče vso lepoto in ves blesk na kup. O kakó se ga je veselila, tega sinočnega večera. Ves predpust od božiča do sinoči ni se ji senjalo o družem, nego o sviljenih toiletah, o zalih plesalcih, o gladkem plesišči. In sinoči — zarajala je prvi ples! Z njenim, lehnim životom sukala so se njena nebesa vred; pa v najlepšem cvetu je stala njena pšenica, kar udari strela z jasnega in toča se vsuje za njo.

Naj bi se mlado dekle vsaj takó zelo ne bilo veselilo tega večera. Že tedne in mesece je hrepenela po njem in naposled je zazorilo vendar jutro zaželenega plesnega dné. Pa kakó je bil sila dolg, ta pusti, zimski dan! Nikakor ga ni hotelo biti konec. — Novo sviljeno obleko je prinesla šivilja že pred tremi dnevi, in v tem kratkem času, le kolikrat jo je Mila vzela iz omare in jo zopet znova in znova ogledala in vsakokrat je našla nekaj novega na njej, nekaj, česar preje ni videla. In kader ni bilo matere blizo, vergla je v naglici svojo delavniško obleko sê sebe, ter primerila šumeče sviljeno krilo. Vsak pot so padale gube lepše ob njej. Vstopila se je pred zercalo, ter se ljubo nasmejala veliki, zalo opravljeni gospodičini v zrcalu. Takó se bode odslej nosila. Plosknila je ob dlan in od tal bi bila poskočila, ko je pomislila, da bode nosila odslej dolgo, dolgo krilo, prav doli do tal in ne takó, kakor doslej, ki ji je segalo komaj do členkov. Ne, ne samo do tal, celo vlačila se bode za njo in šumela mej sprehajalci po senčnatem drevoredu. Že nekaj dni sem, posebno pa od takrat, ko se ji novo krilo prinesli na dom, presedalo ji je otroško krilo. Te tri dni, kader je bila sama, stopila je pred zercalo, pripognila kolena, ter šla ob njem nekaterikrat sem in tje. Le kakó se ji podaje že to otroško oblačilo, ko se ji dotika do tal, koliko bolj se ji bode še le pravo, nalašč takó urezano!

Včeraj jo je proti poludnevu zasačila mati, ko je prišedši iz šole, Milica pomerila zopet sviljeno obleko. Nič je ni pokarala, pa dejala ji je: „Pazi, da se ti kakó ne ponesreči z njo, da se ti ne umaže. Veš, ostala bodeš doma, mi dva z očetom pojdeva pa sama na plesišče“.

In odslej se do večera omare celo odpreti ni upala.

A danes, dopoldne po zaželeni plesni veselici izginila je vsa sreča, vsa nada, kakor bi jo sapa odnesla. Dragocena obleka leži sedaj tam na divanu, nezrávnana, pomečkana, kakor kup starih cunj. In dekletu kakó je glava težka! Roke se ji tresejo, z obema prijemoma tenko porcelančico za kavo in oči jo zaskelé, kader zamiži

z njimi. Z rudečim robom so obrobljene, toda jokala ni. Vso noč ji ni prišla ne ena solza v oči, a serce ji je težko, težko, da ji zdaj pa zdaj, kar zadibati ne dá.

Čist, zveneč glas zunaj na hodniku predrami dekleta, zatopljenega v svoje mračne misli. To ji je znan glas. Prijateljica Lenčica jo je prišla obiskat. Drugekrati ji je tekla naproti, a danes celo z divana ne vstane, ampak Alenčica se mora doli k ujej pripogniti, če jo hoče poljubiti.

„Ali si bolna?“ vpraša jo prestrašena, ter jo poljubi v drugič na merzlo lice. „Kaj ti je. ljubka moja, povej, povej mi!“

„Ne, ne, bolna nisem!“ odverne Mila tiho.

„Slabe volje? Po prvem plesu slabe volje“, šali se prijateljica, „glej mene“, pravi ji, ter se zasuje na peti dvakrat okrog in okrog. „Lej, jaz sem plesala še enkrat toliko ko ti, in vendar, čversta sem, kakor bi prespala najdaljšo noč.“

„Tí, tí si lahko! Tí smeš biti!“ odverne ji Mila s terpkim glasom.

„Takó?“ pokara jo Alenčica, „jaz smem? Kedo pa tebi brani?“

Berž hoče Mila nekaj ziniti, toda obmolči in rudečica ji polije lice čez in čez. Za kratko ste tihi obé.

Kar šine Alenčici nekaj v glavo. „Mila!“ pravi ji, ter stopi pred njo, sedečo na divanu. Šegavo ji gleda nekaj časa v oči, potem pa ploskne z rokama ob dlan, ter ji zašepeče na uho: „Zaljubljena si!“ in potem ji pravi še enkrat na glas: „Zaljubljena si!“ ter se smeje, da ji svitile solzice stopijo v oči.

Pa zmotila se je. Kak vtis so napravile te besede! Milo spreleti mraz in lice ji obledi. Alenčico ta prikazen kar osupne. S čutom, mešanim žalostjo in smehom gleda prijateljici v obraz. Zasmejala bi se rada, pa ne upa se. Milice obraz je postal resen, takó resen!

„Alenčica!“ pravi Mila potem z užaljenim glasom, ter se obesi prijateljici z obema rokama okrog vratú. In solze se ji deró po licih. Dolgo časa, vso noč jih je zajezovala, sedaj so pa prederle jez!

Kaj ti je?“ vpraša jo Alenčica prestrašena.

„Nič, nič!“ odverne Mila, a čez malo časa zbere vse moči, ter zakliče: „Alenčica, jaz nisem lepa“, pravi ji, ter nasloni svojo trudno glavico prijateljici na persi.

To je bila strela z jasnega, za katero se je vsula toča.

Alenčica ji položi svojo mehko ročico na blede ustne, češ: „Molči, molči!“ a Mila jo odstrani, obriše z golima rokama solze iz oči, ter pravi: Poslušaj me. Do sinoči, kedaj sem le mislila o tem, ali sem lepa, ali nisem lepa, in kaj je bilo meni treba vedeti to? Vse je proč! Sinoči so me neusmiljeni ljudje opomnili, naj mislim o tem, kader nimam družega opravka!“

Pa Alenčica ji o tej stvari ne dovoli besede, na se jo pritisne, ter ji poljubi ustne in lice.

„Kaj je bilo meni treba hoditi na plesišče?“ nadaljuje Mila,

„kaj mi je bilo treba nositi na ogled to veliko rudečo liso na licih! Lenčica, Lenčica! Do sinoči mi ni hodila nikedar na misel, in če sem tebe pogledala, ali sem se kedaj vprašala, koliko si ti lepša mimo mene, ali koliko so druge lepše?“

In kedo ti je vgnal te čudne misli v glavo?“

„Kedó? Tvoj in moj plesalec. O polu noči, ko je ples prestal, šla sem se hladit v stransko sobo. Sedla sem k oknu za tiste rožne germitiče, ki so stali ob obeh stranéh. Jaz nisem vedela, da so me čisto zakrili. Ne dolgo potem, ko sem sedla tjekaj, prideta najina plesalca v sobo, ter sedeta ne daleč od mene. Druzega ni bilo nikogar v sobi. Bila sta kaj v živem pogovoru in nista me opazila.“

„Ti, Henrik“, pravi tvoj plesalec svojemu prijatelju, „meni se hoče dozdevati, da se meniš v Zamretovo Milo zaljubiti.“

„Ha, ha“, posmejeta se oba naenkrat in tvoj plesalec pravi dalje: „Pameti prisojam ti že toliko, da veš, v kaj se bodeš zaljubil, ko boš Milo izbiral za svojo Dulcinejo. Najina okusa nista mnogo na razen.“

In zopet se oba posmejeta. „Kaj ne v njene cekine, meniš, se bodem zaveroval!“ pravi Henrik.

„Drugo je prav!“ povzame tvoj plesalec smeje se besedo, „a ne „v cekine“, ampak „cekin“ moraš reči.“

„Ha, ha, tistega meniš na njenem lici, todà za „cekin je že malo prevelik.“

„Dobro zadel, dobro!“ hvali tvoj plesalec in smijala sta se za tem, da jima je sapa uhajala.

Jaz pa menila sem, da sedim na žerjavici. Dihati se nisem upala in roko sem dejala na serecé, da ne bi ga bilo slišati, ko je takó glasno utripalo.“

„Mila, táke besede se ne smejo devati na zlato tehtnico!“ tolaži jo prijateljica. „Možki govoré takó, ko nimajo druzega pogovora. Nikari ne misli, da jim gre to iz serecé. Kar jim ravno na jezik pride, to rekó in le za voljo šale same in v šali ne ogledujejo besedi in jih ne tehtajo, ali naj bi se rekle, ali naj bi se ne.“

„Prav govoriš!“ priterdi Mila. „Sinoči sem se prepričala tega. Pred polunočjo sta mi poklanjala plesalca oba, tvoj in moj, najlepše besede. Eden je hvalil takó, drugi takó. In po polunoči, kader sta se izgovorila, ali meniš, da sta preskočila z menoj v drugačen razgovor? Ne! Nekaterikrat je zavrela kri v meni in že sem menila izdati njun pogovor, a nisem imela toliko moči in poguma. Dvakrat in trikrat sem stopila k tebi, ter hotela vprašati sveta, ker si stareja in bolj izkušena, a sram me je bilo. Ostala sem še dve uri v dvorani in ogledala sem si gospe in gospodičine, vse od perve do zadnje, katere so lepe, katere niso lepe; potem sem prosila mater in odšli smo domóv.“

„Prav si dejala!“ tolaži Alenčica, če ravno je čutila, kakó slabo ji prihajajo danes tolažilne besede na jezik, „prav si dejala, le v šali

sta govorila takó in s teboj razgovarjala se, kakor prej. Le šegavost jima je pokladala v stranski sobi take besede v usta“.

„In vendar o tebi sta govorila drugače!“

„Drugače sta govorila? Kakó sta govorila?“ vpraša Alenčica hlastno.

„Dejala sta, da si lepa in jaz gerda, pa —“ še nekaj je hotela Mila reči, a zamolčala je.

„Pa dejala sta tudi“, hotela je reči, „da si mimo tega bistra glavica in jaz le priprostega uma. Lepa dekleta si za prijateljice ne volijo lepih, ampak ostudnih. Kjer je mnogo solnea, mora biti senca tem gosteja in zató si mene izbrala si za prijateljico!“ — To je hotela ziniti, a ní. Serce ji ní dalo takó grozno žaliti svojo ljubo in odkritoserčno prijateljico in mesto tega objela jo je strastno, ter se še enkrat zjokala na njenih persih.

Grozen je bil Mili spomin na prvi ples. Ta ista vesela poskočna kri, ki je očarovala do tega dne njeno obližje, izginila je iz njenih žil; veselju se ji je serce zaperlo, ker rodil se ji je v oni osode polni noči červ,

„ki kljuje sercé

Od zore do mraka, od mraka do dné“.

M I S L I.

Pisma iz Zagreba, piše dr. Fr. Celestin.

(Dalje.)

Ti trije momenti so takó tesno zvezani, da je težko govoriti o vsakem posebej. Ker pa vendar prvi omogočuje najbolj oba druga, naj najprej posebno o njem izpregovorim še besedico.

Produktivno delo mi je ono, katero pospešuje splošni narodni napredek, z njim človeški. Njegova zgodovina je tudi zgodovina človeškega uma.

Naša omika ima svoj početek v židovski in gerško-rimski. Židovstvo — kakor tudi gerštvo — je gotovo najprej učilo se od Feničanov in Egipčanov. Židovstvo je pridobljeno, tuje blago sè svojim narodnim duhom takó srečno zedinilo, da je mnoge težke izkušnje zmagovito premagalo, ko so okolo in okolo padali veliko večí, močnejši narodi sè starejo omiko, in dandanes priborilo si stanje, naravnost nevarno mènj razvitim narodom, sprejemšim med se židovski element, in sicer takó dolgo, dokler se z vsemi silami ne poprimejo socijalnega znanja. Socijalna edinstvo na vérski podlogi je omogočila židovstvu uspeh, s kakoršnim se noben drug narod ponašati ne more.

Gerško-rimska omika, stavljená na robstvo in neenakopravnost, ní mogla biti realna v našem smislu. In vendar je še dandanes takó tesnopersnih ljudi, — da se ne izrazim ostreje, — ki v njej vidijo resno (o kruhoborcih se ne govori) nekaj nedosežnega, ne gledé

na to, da gotovo kompetentni Bernhardy (Grdr. der r. Lit. 2. Bearb. 132) pravi o rimskem slovstvu, „da je svojo nalogo, moderne narode odgojiti v šoli formalnega uka, ter jih takó rekoč disciplinirati, popolnoma izčerpalo“.

Ravno takó ali v mnogočem še veliko menj realna je bila srednjeveška omika, ko je ne gledé na osnovne vérske resnice cerkev družila se s plemstvom v zatiranje narodov, v robstvo kmetov. Gospodujoči razredi niso mogli čutiti potrebe, da naj slovstvo stopi v zvezo z življenjem, ter da preje ali pozneje mora početi odkrivati socijalne napake. Začel pa se je tù prav marljivo kopičiti oni strašni balast neproduktivne učenosti, kakoršen teži nekoliko še nas, ter nam ovira spoznanje lastnih potreb.

Od tod izvira razdeljenost ali mala edinstvo tudi onega današnjega znanja, ki snuje naš napredek, od tod poveršnost zadovoljna z vnajnostjo, pogubno — kakor je bilo že omenjeno — posebno mladim narodom. Ona jim rada rodi takó imenovano razsvetljeno barbarstvo, huje od prostega neznanja. Ono v svoji lažni praktičnosti z visoka gleda na dobo svojega mladostnega razvitja, in se posmehuje premaganemu idealizmu. Izbudé se slabi instinkti, omikanci izgubé moč podjetnosti, in sami gladijo pot bolj razvitemu tujstvu.

Vse to se lahko primeri tudi nam na jugu. Naše stanje je veliko nevarneje, kakor se navadno zdi. Dokler nas je ogreval ogenj ravno prebujenega rodoljubja, stopali smo serčno po poti osvobojenja od grozečega nam tujstva: „človek v svoji nejasni slutnji si je pravega pota dobro svršet“. Naše razvitje je začelo dobivati edino spasonosni značaj socijalnega edinstva. Sedaj pa nas tuje oblike ne plašijo več, in spoznanje resnice, da z brezdušnim posnemanjem tujstva — če tudi v narodnih oblikah — nikakor ne napredujemo. Bati se je marveč, da se ne bi moralo skoraj reči: „Zum Teufel ist der Spiritus, das Phlegma ist geliebt!“

In zopet ponavljam: nam more pomagati le realno znanje. Ono bi nam odperlo oči, da bi videli svoje napake, spoznali potrebe, ter si znali pomagati. Do sedaj žalibože nimamo globokejšega razumenja solidarnosti vsega našega produktivnega dela. Naša kmetijska družba n. pr. zanima le malo koga drugega, kakor gospodarje, in sicer mnogih ne, katere bi imela prav gotovo, t. j. vsaj vse one, ki delajo ali pa se domišljajo, da delajo za narod.

Reče pa se mi lahko, da se človek ne more pečati za vse, da ima večkrat obilo dela sè svojim osebnim delom, da se preživi, in da je dovolj storil po svoji domoljubni dolžnosti, ako si naše časnike naroča, ali pa celo sam kaj piše. Zanimati se za vse, kar dandanes na vse gerlo kričí, da bi obernilo na se pozornost, to je res nemogoče. Ali tega tudi treba ní; ne more se marveč dovolj gorko priporočati in zopet ter zopet ponavljati, da naj beremo le kar je potrebno, najpotrebneje, saj je tudi tega dovolj, če se tudi vse najpotrebneje znanje takó uredí, da bode dostojneje, kakor je sedaj. In to se bo moralo storiti v Evropi, če se nočemo zadušiti pod nakopičenim znanjem, ki bi že sedaj gotovo moralo dati življenju drugo

lice, mnogokatere druge težnje, ko bi se produktivno uredilo in na široko med narodi razprostranilo.

Prepričan sem, da mora priti čas, da se bodo vsi omikani v najširjem pomenu živo zanimali za vsako, napredku namenjeno svojo napravo. Za sedaj pa se naša in druga mladina za materialni narodni napredek sploh le malo zanima; pa saj se tudi ne more, dokler materialnih potreb ne pozná in nima želje učiti se jih. Prepričal sem se, da učeni nekateri naši mladi gospodje, ki so „odlično“ znali na izpitu narodno gospodarstvo, praktične važnosti svojega znanja v narodnem življenju tudi za nas še slutili niso, prepričal sem se, da je vse to bilo akademično, brez kervi in življenja, teorije, katerih se človek berž nekako nauči, a ravno takó hitro pozabi, ko življenje podaje svojo „prakso“. In vendar, koliko bi lahko koristilo táko znanje, ko bi se priredilo za življenje, ter v umevni teoriji, naj bolj pa v praksi širilo kolikor mogoče na široko. Francozje imajo narodno ekonomijo razloženo v obliki, da je vsakemu razumna n. pr. povesti „kako je selo postalo bogato?“ Tudi Angleži imajo podobna dela, kakor v novejšem času še posebno Rusi, ki so prav srečni v pisanju strogo znanostnih stvari za širje kroge. Mora se pa reči, da Nemci tu ne uspevajo takó, da so le bolj vestni zbiratelji znanostnega materiala, kakor oživitelji. Mi pa živimo večidel od nemške duhovne hrane.

Iz tega pa se dá lahko razumeti, zakaj je naše domoljubje — ta prekrasen čut — takó pogostoma neplodno, da našim neprijateljem imponirati ne more. Za to imamo še zmiraj toliko odpadnikov od naše svete stvari. Rodoljubje nam je še vedno nekaj posebnega, prazničnega, podobno plemenitemu požertvovanju za narod; takó bode ostalo in mora ostati, dokler bo abstraktno, ne zvezano z dobro razumljenimi realnimi interesi — duhovnimi in materialnimi — katere bi imelo zbujati, voditi in blažiti v duhu človečnosti z vsemi materialnimi in duhovnimi močmi.

Dokler se ne povzdignemo toliko, da omogočimo takó rodoljubje, ne stojimo na krepki podlogi.

Ta stopinja od sedanjosti do bolj prihodnjosti se vé, da ni lahka, ker ona bi bila prva odločnejša poskušnja, da se osvobodimo tlačenja nemškega duha, ki je najnevarnejši, če se ga v narodni posodi, v svojem jeziku navzemamo. Ta oblika lahko le mami, da inteligencija odstopi, sama ne vedoč kedaj, še bolj od svojega naroda, da je narodno življenje potem le mučni predsmertni boj, v katerem celi rodovi v temi propadajo: naša slovanska zgodovina nam jasno kaže to žalostno resnico.

Boj za bitje se bije z ljuto neusmiljenostjo. Globoko prepričanje naše slabe, slabe pripravljenosti zanj nam je silno, naj bolj potrebno. Ko bi pali, morali bi prokleti svoje sedanje prebujanje, svojo novo, mučnejšo agonijo, in umirajoč klicati: poslednje je bilo huje od prvega.

LITERARNI POGOVORI.

„Kakó bogat je slovenski jezik! kakó lepo, kakó kratko in krepko se dá vse povedati v naši mili slovenščini! In kakó po domače! samo znati je treba. Pravi Slovenec, ki se ní navlekel popačenega tujega duha, ne govori v pustih abstraktnih izrazih, kakor Nemec; on naravnost govori, ne po okoliših, konkretno, plastično! Za vsak pojem, za vsako misel imamo primeren, domač izraz; samo iskati ga je treba, med prostim, neizprijenim narodom; ki hrani v svojem govoru še toliko dragocenega, ne pobranega blaga!“

Čegave so té besede? Takih, kakor so tu zapisane, ní govoril ne pisal še nihče — ravno takih; vsaj ne vseh skupaj takó, kakor so tu postavljene. Da se pa v tem duhu pri nas piše in govori vse vprék, to je, menim, znano dovolj. Samo kak hudovoljen človek, ki mu ní do resnice, utegnil bi mi očitati, da sem to terditev nalašč sam postavil in sestavil takó, kakor mi jo je najlaže pobijati. Ali táko podtikanje me ne bode motilo.

Takó se pri nas sploh misli; to nam je prava „fable convenue“, kakor je nekdó imenoval zgodovino. Eni takó učé, drugi jim verjamó, oboji brez premiselka in prevdarka. Človek rad verjame, kar ga veseli. Slabo hvalo si bode prislužil pri Slovencih, kedor jim podira to prijetno vero. In vendar se mi zdi potrebno. Vsakemu človeku je, menim, težko komú kaj neprijetnega povedati, pobijati mu misel, prepričanje, katero se mu je priljubilo.

Naj si torej jaz naložim še ta „odium“, ker si ga drug noče; jaz se ne bojim za svojo „popularnost“; če si nakopljem še nekoliko nasprotnikov in sovražnikov, sebi in svojemu listu, nič ne dá; imava jih že toliko, da nama jih še nekoliko ne more Bog vé kaj škoditi. Poštenih, pametnih, mislečih mož sodbe se ne bojim; ti me ne bodo krivo sodili, ne podtikali mi slabih namenov; ako se jim bode videlo, da kaj krivega terdim, saj se jim dam rad podučiti in preučiti.

„Bogat je naš jezik“; gotovo; samo čuditi se moramo, kakó je v takó kratkem času svojega književnega razvijanja, pri takó neugodnih razmerah dospél do tolikega bogastva. S to redko prikaznijo se slovenski narod lahko ponaša pred svetom, in nikedar ne bode pozabil mož, kateri so, ne gledé na svoj prid, mnogokrat na lastno kvar, iz golega rodoljubja, izobraževali mu jezik, bogatili ga, povzdigovali in blažili. Mnogo so storili ti možje, ali vsega niso mogli; mnogo dela so pustili nam, ki imamo ugodneje stanje; ledino so nam orali; mi sejajmo plemenito seme, rahljajmo zemljo, trebimo plevel, trudimo se v potu svojega obraza, ako ne bodemo želi mi, želi bodo, ki pridejo za nami. Zapustili so nam lep izgled, posnemajmo jih v marnosti, v čistem rodoljubju, posnemajmo jih zlasti v požertivovalnosti, brez katere pri naših razmerah ne bode nikedar moči doseči namena, katerega imamo vsi pred očmi.

S káko hvalo bo mogel slovenski narod dostojno hvaliti svojega Preširna, kakó bi mogel izkazati spodobno hvaležnost temu čudovitemu, še vse premalo poznanemu in spoštovanemu možu, ki nam je, zajemajoč iz svojega bogatega zaklada, sè svojim takó nenavadnim, naravnim čutom za pravilnost, lepoto in blagoglasje govora, ustvaril pesniški jezik! Imamo-li torej pesniški jezik? Dà, lirični! V liriki se pri nas dandanes pesnik lahko prosto giblje; kedor ima kako dobro misel, dá ji lahko primérno, lepo obliko; to se vé, da tudi to v nekíh mejah, čez katere do sedaj še ne moremo, in morda nam zdaj tudi še treba ní. Če torej kedó zdaj pri nas dela lirične pesmi, ki jih more človek brati, da ga slabosti ne obhajajo, to ní kaka posebna zasluga. Čudno je samo to, in ne samo čudno, sramotno je nam, da ima začetnik take naslednike; sramotno je pravim, da nas dandanašnji še toliko „pesnikov“ nadleguje s takó okornimi, pustimi, ničevimi vérzi, kakor da bi imeli kakega Marka Pohlina, ne Preširna pred sabo.

Ali „Rim se ní zidal v enem dnevu“. Tudi Preširen sam ní mogel vsega; tudi nam je še ostalo mnogo posla. Hodimo torej po edino pravem potu, katerega nam je pokazal in ugladil naš Preširen, delajmo v njegovem duhu; kar nam je pridobil dobrega, hranimo hvaležno in zvesto: kjer vidimo na njem káko slabost, napako, — kedó je brez njih? — ne posnemajmo jih, da se nam ne poreče po pravici: „Wie er sich räuspert, wie er spuckt, — Habt ihr ihm treulich abgeguckt“! Ogibajmo se jih, kar nam je lahko, ker smo prišli za njim; skerbno hranimo zaklad, ki nam ga je izročil, skerbimo, da ga zapustimo pomnoženega njim, ki pridejo za nami. Takó bodemo vredni učenci Preširnovi in zvesti zveršitelji njegove oporoke.

Tudi v epiki bi se pri nas pesniku ne bilo boriti s posebnimi težavami: a kaj dramatika? Tú smo na suhem; tú nimamo nikakega Preširna, da bi hodili za njim. Jaz ne vem, kakó se je godilo našemu Jurčiču, ko se je pripravljajl ustvariti nam narodno dramo; ali zdi se mi, da mu je stvar prizadela mnogo, mnogo preglavice; da je premišljajl in prevdarjajl, pisal in brisal, da je pač tudi časi obupal in položil peró, ker mu ní hotélo takó, kakor mu je glava veléla; svojim mislim, ki so mu jasne stale pred duhom, ní mogel vselej najti primérne oblike. Vendar ostajl je stanovitén; zveršil je začeto delo, čudovito delo, za katero mu slovenski narod ne more biti dovolj hvaležen. Tudi jeziku v „Tugomeru“ se moremo le čuditi, v njem nahajamo nenavadne lepote; vendar jaz vsaj ne morem biti z njim popolnem zadovoljen. Todá to ne spada sim; o tem mislim kedaj posebej obširneje govoriti, kakor sploh o vsem Tugomeru.

(Dalje prih.)

S.

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

U v o d.

Mi ne bomo pisali obširne zgodovine serbske literature, ampak podati hočemo „Zv.“ bralcem samo kratek pregled najnovejše serbske literature, in jih seznaniti vsaj z nekaterimi najnovejšimi serbskimi pisatelji.

Če pomislimo, da je serbski narod sto in sto let zdihoval pod turškim jarmom, ne bomo se čudili, če nimajo Srbije stare literature, kakor drugi narodi, saj je vsem znana žalostna resnica, da tam, kjer „polumeseč“ vlada, ne more se razcvitati in razvijati omika. Serbski narod je pal na „Kosovem polji“, ali ne za večne čase. To polje se zato imenuje Kosovo polje, ker je ondi nekečaj bilo sila božja kosov. Serbske narodne pravljice pravijo, da so ti kosi bili pred bitvijo na „Kosovem polji“ beli, ali da so od žalosti pozneje počerneli, a narod še danes pravi kukavicam, da so hčere Lazarjeve, mogočnega cesarja serbskega, ter narod jih čisla in jih ne ubija, ker so mu svete tice, ki tožijo po nekečajni svobodi; one kukajo „kuku“, a kuku je v serbskem jeziku izraz najgloblje žalosti. Serbstvo je bilo dolgo časa poterto, Srbije niso mogli misliti o slovstvu, nego le o tem, kakó bi se maščevali smertnemu sovražniku. Edine „javorove gosli“ serbskih slepcev so toževale v lepih pesmih o gorki osodi in pričale, „da Srb još živi, da je junak“. Te pesmi, katerih je največ nabral Vuk Stefanović Karadžić, bile so živa priča, da je v serbskem narodu velik zaklad narodnega blaga, katero je čakalo zmirom pridnih rok, da bi ga zbrale. In te pesmi so oslavlile serbski narod pred vsem omikanim svetom. Zraven tega je še kaka roka v samostanu zapisovala, kar je nekečaj pripovedovala stara „baba“. Še le leta 1771. so dobili Srbije tiskarno v Austriji za knjige, pisane s cirilico, a prej so jih morali tiskati po Benetkah in drugod. V XVI. in XVII. stoletji so Srbije obračali svoje oči proti severju, od kodar so pomoči pričakovali. Rusi so prišli, prinašali so jim svojih knjig in jih popravljali, ali tega jezika ni serbski narod razumel, jezika „cerkvenoslovenskega“.

(Dalje prih.)

T.

Listnica ured. G. dr. Fr. C. v Z. Prav žal nam je, da Vašega spisa v prevodu ne moremo sprejeti, ker je že v drugem listu natisnen; to je zoper Zvonova načela; prosimo skoraj kaj drugega!

G. B—pt— v Lj. Tudi od drugod smo čuli, da se takó sodi — po krivem! X. ali Brezimenski ni B. M.!

Listnica oprav. Ker nam je 1. štev. ponatisniti dati, prosimo nove naročnike potrpljenja. — Na zavitku „Zv.“ znamenje 1 pomeni, da je naročnina za vse leto; $\frac{1}{2}$ za pol leta; $\frac{1}{4}$ za četert leta.

Naznanilo. Došlo nam je nekoliko reklamacij, da si smo mi list 7. vsem č. g. naročnikom razposlali. Prosimo, naj se č. g. naročniki pri domači pošti pritožijo zaradi lista, in če ga ne dobodo, naj v drugič nam pišejo, mi bomo ustregli vsaki pravični pritožbi. „Opravništvo Zvona“ imam zdaj jaz v rokah, in vestno skrbim za točno razpošiljatev.

Anton Terstenjak.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in P. Horn.